

Jevgeni Grib: meie, inimesed, saame kõigega hakkama

TEKST KERTTU PILISTE
FOTOD HEIKKI LEIS

Jevgeni Grib on Vanemuise teatripublikule tuttav kui mütoloogiaainelise lühiballeti „Metamorfoosid“ autor. 14. oktoobril jõuab Tartu balletipubliku ette tema värske balletilavastus „Tuhkvalge“, mis tegeleb sügavate ja paeluvate teemadega nagu elu, surm ja inimese alateadvus. Dramaturg Siret Campbelliga koostöös loodud lavalugu on inspireeritud E. T. A. Hoffmanni lühijutust „Uneliivamees“ (1815). Lavastuse muusikajuht on Risto Joost, kunstnik Kristjan Suits ja kostüümikunstnik Liisi Eesmaa.

Koreograaf ja lavastaja Jevgeni Grib.

See on sinu esimene täispikk lavastus. Kuidas on alanud ettevalmistusprotsess, võrreldes su seniste lühilavastustega?

Ma alles alustasin (vestlesime 12. mail), aga senise põhjal võin öelda, et midagi ei ole muutunud. Mulle meeldib töötada Vanemuise trupiga, sest ma näen, et inimestel on tahe. Nii kulgeb kõik positiivselt ja kergelt. Kui mina tahan ja teised tahavad, siis tuleb hea tulemus.

Mulle uue väljakutsena valmib lavastus seekord koostöös väga andekate inimestega. Oma varasemate tööde puhul olen olnud ise valguskujunduse, kostüümide ja lavakujunduse ideede autor. Tiimitöö on minu jaoks uus ja väga lahe kogemus. Kui teisi töös usaldada, on protsess puhas nauding.

Kui mulle seekord lavastamiseks pakkumine tehti, tekkis mul kaks emotsiooni: hirm ja õnnetunne. Esialgu ei olnud võimalik aru saada, kumb tunne on suurem, aga praeguseks on hirm läinud ja alles jäänud vaid rõõm. Mulle meeldivad väljakutsed ja ma ei taha sealjuures palju ette mõelda. Teen täna, teen homme ja ülehomm. Eks oktoobris toimuv alusetendusel ole näha, milline on tulemus.

Kas loomeprotsess algas selle lavastuse puhul muusikast või süžees?

Kõigepealt pakkus Risto Joost muusika välja. Seda kuulates tekkis nii palju inspiratsiooni,

ideid ja kujutluspilte. Ma ei kahelnud hetkekski, et see tuleb tore protsess. See muusika on ilus, suurejooneline ja mahlakas. See, et juba praegu on kätte jõudnud hetk, mil teen lavastust koos orkestriga, on kahekordne õnn. Kasutame lavastuses Gustav Holsti teost „Planeedid“ ja Edward Elgari teost „Enigma variatsioonid“. Holsti „Planeedid“ illustreerivad hästi seda maailma, kus me elame. Iga planeet on omapärane ja tänapäevane, kuigi teos on ammu kirjutatud. Elgari muusika on väga peen, romantiline ja sügav. Kuulates tungib see sügavale sisemusse.

Mul on hea meel, et teen koostööd dramaturg Siret Campbelliga. Tahtsin, et lavastuses oleks loogiliselt ja arusaadavalt kulgev lugu. Abstraktne teos võib ka kõnetada, aga võimalik, et mitte kaks vaatust järjest. Valisin lähtekohaks E. T. A. Hoffmanni jutustuse „Uneliivamees“, mille ainetel lõime Siretiga koostöös uue loo, „Tuhkvalge“. Meie peategelane on naine, mitte mees. Hoffmanni loo tuum on siiski alles jäänud: näiteks originaaljutustuse silmade kujundi võib ära tunda selles, kuidas me lavastuses teispoolsust kujutame.

Kas „Tuhkvalge“ lugu toimub tänapäeval?

See võib olla tänapäev või hoopis omaette maailm, kuidas kellelegi meeldib tõlgendada. Minu jaoks on see tänapäev *versus* omaette maailm.

Selja taga on tuhat ust, mida inimene pole lihtsalt märganud, ja ümber pöörata on kerge.

Lavastuse kostüümikunstnik on Liisi Eesmaa. Saan aru, et põhiosas on kostüümid mustvalged?

Jah ja ei. Lavastuses on kaks maailma, mille vahel tahan luua võimalikult suure kontrasti. Esimene maailm on puhastes valgetes toonides, teisepoolsus on tumemust, aga mitte ainult. Las muu jääb saladuseks.

Liisi Eesmaa looming meeldib mulle juba ammusest ajast. Olen pikalt tema töid jälginud ja uskunud, et kunagi me teeme koostööd – nüüd see õnnestuski. Olen väga õnnelik, et ta nõustus minu tiimis olema. Mulle meeldivad inimesed, kes julgevad eksperimenteerida ja käivad vahel piiri peal. Ma ise olen ka selline.

Must ja valge on sümboolsed värvid, ka balletiklassikas on neil tugev tähendus. Kas „Tuhkvalge“ mustvalge esteetika võib ka malemängule viidata?

Jah, sedamoodi võib ka mõelda. Elu ongi tegelikult heas mõttes nagu mäng. On valge periood, siis jälle must periood. Ühel pinnal on kaks värvi, mis saavad ka seguneda. Vahel ei saa aru, kuhu liikuda, kas ette või taha.

Aga tavapärased tähendused, milles valge on headus ja must on kurjus?

Ei, seda ma tingimata silmas ei pidanud, kuigi maailm on nii loodud, et kui on pime, siis on

hirmus, ja kui on valge, siis oleme rõõmsad. Valge tähendab küll valgust ja elu, aga must ei pruugi alati tähendada surma või hirmu. Meile ju meeldib musta värvi kanda. Pealegi on ka taevast vahel must, et tähed saaksid särada.

Lavastuse üks tegelaskujusid on Hirm. Kas lähtusite dramaturgiga seda välja joonistades puhtalt algmaterjalist või kaasasite ka tänapäeva?

Mõtlesin Hoffmanni jutustust lugedes, et meie uustõlgenduses võiks kindlasti säilida mingi idee, mis inimesi ka praegusel ajal kõnetab. See ongi hirm, koos kõigi kaasnevate psühholoogiliste aspektidega. Kõigi inimeste praegune mina koosneb varasematest läbielamistest välja kasvanud hirmudest. Mõni saab neist hirmudest vabaks, mõni mitte. Vahel ei pruugi inimene arugi saada, et need hirmud ja kompleksid on kuskil sisimas alles. Psüühika töötab nii, et ükski asi ei unune päriselt ära, keha mäletab alati. „Tuhkvalge“ tantsukeeles on sees krabid. Need viitavad mälupiltidele, mille mõni sõna, hetk või muusika võib valla päästa.

Me kõik tuleme oma sisemaailmaga erinevalt toime. On neid, kes saavad ümbritsevatelt inimestelt abi ja kellel on muredele vastu hakkamiseks rohkem võimalusi. Samas on inimesi, kes kahjuks ei saagi oma hirmude või depressiooni küüsisist välja. Teeb murelikuks, et praegusel ajal on neid inimesi aina rohkem ja rohkem.

Maailmas on nii, et kui me midagi kardame, siis on see alati meiega koos. Kui hirmu ei ületata, jääb see inimest kummitama.

Tegelikult oleneb kõik inimesest endast. Olen oma kogemuse näitel aru saanud, et kui probleemiga mitte tegeleda, siis ei aita isegi tabletid. Tabletid on justkui lahtisele haavale peale pandud plaaster. Need võivad küll toetada, aga see ei ole kestev lahendus. Tuleb psühhiaatri või psühholoogi abiga kaevuda sügavale endasse. Mõni inimene saab sellega ka ise hakkama, teisele piisab sõbrast.

Vahel tulebki raskeid aegu üle elada, sattuda tupikusse, kust ei paista mingit väljapääsu. See võib tunduda nagu maailmalõpp, aga väljapääs on alati! Selja taga on tuhat ust, mida inimene pole lihtsalt märganud, ja ümber pöörata on kerge. Me mõtleme lihtsalt üle. See on keeruline teema, aga tahan lavastuses näidata, et neist probleemidest saab lahti. Lõppude lõpuks on kõik, mis meiega toimub, meie enda vastutada. See ei ole ei ema ega isa süü – nii võiks ju lõpmatuseni kogu maailma süüdistada.

Kas „Tuhkvalge“ peategelane saab oma hirmudest üle või õpib lihtsalt nendega elama?

Lapsepõlvehirm käib temaga kaasas, aga ta siiski üritab sellest lahti saada. Meie, inimesed, saame kõigega hakkama. Me suudame harjuda igasuguste olukordadega ja elada kasvõi depressiooniga. „Tuhkvalge“ ei ole tegelikult ainult hirmus ja kurb lugu, nii nagu elus. Olgu sul must periood või valge periood, me peame oskama

selle üle elada. Maailmas on nii, et kui me midagi kardame, siis on see alati meiega koos. See hirmus olukord tuleb alati, kuigi me seda ei taha. Kui hirmu ei ületata, jääb see inimest kummitama.

On tore, et julged lavastuses selle olulise teemaga nii süvitsi tegeleda. Vaimse tervise probleemid on niivõrd sagedased ja ühiskondlikud kriisid aina võimendavad neid.

Loomulikult – see on maailm, kus me elame. See võib tunduda banaalne, aga elu inspireeribki mind kõige rohkem.

Sinu eelmine lavastajatöö Vanemuises, lühiballett „Metamorfoosid“, on ometi kreeka mütoloogiast inspireeritud.

Tõsi. Kui ma koolis käisin, hakkas mulle mütoloogia meeldima. Mulle meeldisid küll müüdid, aga veel rohkem vaimustusin nende ainetel loodud kunstist – muuseumis nähtud skulptuuridest ja maalidest, muusikast. Mütoloogia on tegelikult elufilosoofia. Meie kaasaja fenomenid – depressioon, kompleksid, hirmud, ärevus ja armastus – kajastuvad kõik mütoloogias. See ongi elu, ainult natuke ilusamini kirjeldatud.